

CEVDET YILMAZ (2007) “*Samsun Yöresi Coğrafya Araştırmaları*”,
Geçmişten Geleceğe Samsun, (2. Kitap), (Editör: C. Yılmaz),
Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Eğitim Hizmetleri Daire
Başkanlığı Yay., (377-390), Samsun.

SAMSUN YÖRESİ COĞRAFYA ARAŞTIRMALARI

*Cevdet YILMAZ**

Giriş

Samsun ili; Türkiye ve Karadeniz Bölgesi içindeki konumu, temiz ve güvenilir enerji kaynaklarının varlığı, uygun iklim şartları, ziraat sahalarının genişliği, her alandaki ulaşım kolaylıkları, yetişmiş insan gücü gibi çeşitli alanlardaki artı değerleri ile kalkınmak için çok önemli avantajlara sahiptir. Fakat ne yazık ki bu potansiyeli ayrıntılı olarak tanıtabilecek ve ortaya çıkaracak yeterli bilimsel çalışma ve altyapıya sahip değildir. Son yıllarda ilin teşvik dışı kalması, yalnızlık haritalarının odağında yer alması gibi hususların hepsi bu durumun bir sonucudur. Diğer yandan, Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nin bu ilde bulunması ve çeşitli branşlarda çok sayıda araştırmacının varlığına rağmen, ilin potansiyel gücünü harekete geçirecek ve bilimsel altyapısını oluşturacak verilerin üretilmemesi, mevcut bilgilerin de ilgili kişi ve kurumlarca pratik hale getirilip uygulamaya konulamaması düşündürücüdür. Bu anlamda şehir ve üniversite adeta birbirine küs ve biri diğerinden habersiz durumdadır.

Üniversitenin değişik fakültelerinde üretilen ulusal ve uluslar arası düzeyde çok sayıda makale ve yayının içinde bulunduğu şehre yansımaması, ya da onun dertlerine deva olacak çalışmaların bu kurumlarda yapılmaması son zamanlarda artık daha çok dikkat çekmeye başlamıştır. Çünkü dünyada üniversite ile onun içinde bulunduğu bölgenin birlikteliği ve ortak hareketi sayesinde kalkınmış sayısız örnek şehir olduğu gibi, bu birlikteliği sağlayamamış, varlık içinde yokluk çeken ve gittikçe daha da gerilerde kalan yine çok sayıda kent vardır. Samsun bunlardan ikinci grup şehir içinde yer almaktadır. İlginç olan husus ise, burada asıl problemin sadece araştırma azlığı değil, yapılan araştırmalardan bölgenin ve şehrin haberdar olmamasıdır. Bu durum Türkiye'de sadece üniversiteler ile buldukları şehirler arasında değil, aynı şehir veya bölgedeki çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarının birbirinden bağımsız olarak çoğu zaman aynı konular üzerinde yaptıkları çalışmalarda da kendini göstermektedir. Problem bu kadarla da sınırlı değildir. Üretilen bilginin zamanında ilgili taraflarca paylaşılabilmesi, bunların tozlu raflarda saklanması sonucu zamanla güncelliğini kaybederek önemini yitirmesine yol açtığı gibi, bu bilgiden habersiz diğer kurumların aynı bilgileri elde etmek için yaptıkları masraf ve çalışmalar ülkemizde gerçekten büyük bir kaynak israfına yol açmaktadır. Bu israf aynı zamanda hiç çalışılmamış konuların ele alınmasına engel teşkil ettiği gibi, detaylı

* Doç. Dr., OMÜ, Fen-Edebiyat Fak., Coğrafya Bölümü. (cyilmaz@hotmail.com)

olarak araştırılması gereken birçok konunun da üstünün örtülmesine veya görmezden gelinmesine neden olmaktadır.

Bu makalenin öncelikli amacı, yukarıda ifade edilen sorunlardan kendi alanımızla ilgili olan kısmını gidermek, bu vesileyle coğrafya alanında Samsun’la ilgili olarak yapılan araştırmaları ve bunların içeriklerini tanıtmaktır. Böylece, araştırmalarda konu tekrarının engellenmesi yanında, hangi konuların ve yörelerin henüz araştırılmamış olduğu, başta coğrafyacılar olmak üzere, ilgili kişi ve kurumlara hatırlatılmak istenmiştir. Çalışmanın diğer bir amacı ise farklı disiplinlerde yapılacak bilimsel çalışmalar için eldeki mevcut coğrafi bilgi altyapısını sunmaktır. Bütün bunları yaparken sadece 19 Mayıs Üniversitesi’ndeki çalışmalar değil, diğer üniversitelerde Samsun’la ilgili olarak yapılan ve coğrafya literatürüne girmiş olan araştırmalar da dikkatle incelenmiş, bunlardan da ilgililerin haberdar edilmesi amaçlanmıştır. Şüphesiz verilen bu literatür içinde gözden kaçanlar olabileceği gibi, halen devam etmekte olan veya bitme aşamasına gelmiş çalışmalar da olabilir.

Araştırmada Samsun ile ilgili kısmî bilgiler veren çeşitli genel coğrafya kitaplarından bahsedilmemiş, sadece doğrudan Samsun yöresini (il merkezi ve ilçeler ile yakın çevreyi) ele alan ve coğrafyacılar tarafından yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Bunlar; *kitaplar*, YÖK’ün tez arşivinde bulunan *doktora ve yüksek lisans tezleri*, ülkemiz üniversiteleri veya ilgili kurumları tarafından Türkçe veya kısmen yabancı dilde yayınlanan coğrafya dergileri ve ortak kitaplardaki *bilimsel coğrafya makaleleri* ile kongre, sempozyum ve benzeri ulusal veya uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan, tam metni veya özeti yayınlanmış *bildirilerden* oluşmaktadır.

1. Coğrafya araştırmalarının önemi ve başlıca özellikleri

Coğrafya insan ile yer arasındaki ilişkilerin nasıl olduğunu araştıran ve nasıl olması gerektiğini açıklamaya çalışan bir mekân bilimidir. Bu tanımdan hareketle coğrafya öncelikle mekânı tahlil ederek mevcut yapı ve düzeni ortaya koymaya çalışırken, ileri aşamada bu mevcut durumun olumlu ve olumsuz yönlerini dikkate alarak “*başka nasıl olabilirdi, ya da olması gerekirdi*” sorusunun cevabını bulmaya çalışır. Bu bağlamda, bütün coğrafi araştırmaların amacı mekânı tanımak ve onun sahip olduğu potansiyeli ortaya çıkararak üzerinde yaşadığı insanın hizmetine sunmaktır. İnsanın bulunduğu mekândan yararlanması ve onu kendi kontrolü altına alması ise ancak o yeri en iyi şekilde tanınması ile mümkündür. Bir yerin veya bölgenin kalkınması ve orada bulunan insanların refah düzeyinin yükselmesi buna bağlıdır. Coğrafi çalışmalar da genellikle bu amaca hizmet ederler. Çünkü (Türkiye’de beşerî coğrafyanın kurucularından) Ord. Prof. Dr. Ali Tanoğlu’nun ifadesiyle “*Coğrafyalarını bilmeyenler ülkelerinin (bölgelerinin, yörelerinin, illerinin.) nelere muktedir olduğunu veya olmadığını bilemezler*”.

Coğrafya mekânı tanıma ve ondan nasıl yararlanılacağını gösterirken diğer bilimlerin ortaya koyduğu verilerden de faydalanır. Coğrafyanın eskiden beri söylene gelen “*bilimler arasında köprü olma görevi*” de burada devreye girmektedir. Çünkü Coğrafya bilimi, tarih, sosyoloji, ekonomi, siyaset gibi beşeri bilimler yanında, jeoloji, meteoroloji, botanik, toprak vb. fiziki bilim dalları gibi birbirinden bağımsız ve çok farklı alanlarda yapılan çalışmaları sentezleyerek, bilimler arasında bir köprü kurma misyonuna sahip yegâne bilim dalıdır. Bu özelliği ile coğrafya, insanla ilgisiz gibi görünen temel bilimlere ait birçok konuyu da insanın istifadesine sunarak yine önemli bir görev üstlenmiş durumdadır.

2. Samsun yöresi coğrafya araştırmaları

Samsun ve yakın çevresi, ülkemizde bilimsel araştırmalar bakımından uzun süre ihmal edilmiş bir yöredir. 19 Mayıs Üniversitesi'nin kurulması ve özellikle 1990'lı yıllardan itibaren yeterli akademik kadrolara kavuşması sonucu yapılan çalışma sayısı da artmaya başlamıştır (*Tablo 1*).

Tablo 1. On yıllık dönemler itibariyle Samsun Yöresi ile ilgili olarak Coğrafya alanında yapılan bilimsel çalışma sayısı.

Yıllar	- 1950	1950-59	1960-69	1970-79	1980-89	1990-1999	2000 +
Coğrafi Araştırma Sayısı	3	6	5	2	2	47	31

Yapılan araştırma ve gözlemler dikkate alındığında 1970'li yıllara kadar büyük bir gelişme gösteren ve başta Doğu Karadeniz illerinden olmak üzere, büyük miktarda göç alarak büyüyen Samsun, bu yıllardan itibaren gerilemeye ve göç vermeye başlamıştır. Bu durum, DPT'nin yaptığı kalkınma seviyesini gösteren araştırmalarda da dikkati çekmektedir (*Tablo 2*). İlçeler bazında bakıldığında, sahip oldukları potansiyele karşılık, geri kalmışlık daha da dikkat çekicidir. Bu durum coğrafya araştırmalarına da yansımıştır. *Tablo 2* dikkatle incelendiğinde Samsun ili ve ilçeleri için yeterli sayıda coğrafi araştırma yapıldığını söylemek güçtür. Bu çok büyük bir eksiklik ve çok acele giderilmesi gerekmektedir. Çünkü bölgenin coğrafi özellikleri bilinmedikçe kalkınma yönündeki çabalar sonuçsuz kalmakta, insanla mekân arasındaki ilişki sağlam bir şekilde kurulamadıkça da arzu edilen sonuçlar alınamamaktadır. Böylece bir yandan verilen teşvikler ve yapılan yatırımlar boşa giderken, diğer yandan da geri kalmışlık ve bunun sonucu bölgeden dışarıya göçler devam etmektedir. Nitekim 1990-2000 döneminde nüfusu azalan ilçeler aynı zamanda hem en fazla göç veren, hem de en az araştırma yapılan yerler olması bu ilişkinin önemini ortaya koymaktadır.

Tablo 2. Samsun ilinin nüfus özellikleri, gelişmişlik sıralaması ve yapılan coğrafi çalışma sayısı.

İlçeler ve diğer araştırma sahaları	1990 Yılı toplam nüfusu¹	2000 Yılı toplam nüfusu¹	872 ilçe içinde gelişmişlik sırası²	Yapılan coğrafi araştırma sayısı
Merkez ilçe	369.285	437.189	25.	18
Alaçam	43.162	- 37.490	645.	1
Asarcık	16.716	18.267	796.	-
Ayvacık	24.300	- 24.275	789.	-
Bafra	153.701	157.010	204.	2
Çarşamba	128.589	131.194	282.	2
Havza	62.504	- 53.512	523.	3
Kavak	32.949	- 27.371	575.	1
Lâdik	26.757	- 22.041	459.	2
19 Mayıs	28.236	- 25.820	168.	2
Salıpazarı	28.268	- 25.113	761.	-
Tekkeköy	48.730	50.476	226.	7
Terme	84.887	- 82.608	436.	1
Vezirköprü	102.503	106.139	710.	5
Yakakent	10.620	10.632	581.	-
İl geneli	-	-	32.	30
Bafra Ovası / Kızılırmak Deltası	-	-	-	14
Çarşamba Ovası / Yeşilirmak Deltası	-	-	-	8
TOPLAM	1.161.207	1.209.137	-	96

¹DİE 1990 ve 2000 yılı nüfus sayım sonuçları.

²DİNÇER, B. - ÖZASLAN, M. (2004) **İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması**, DPT Yay., Ankara.

2007 yılı başları itibarıyla, Cumhuriyet döneminde Samsun yöresi ile ilgili olarak (tespit edebildiğimiz kadarıyla) 7 doktora ve 17 yüksek lisans tezi, 5 kitap, 60 makale, 7 bildiri yayımlanmıştır. Aşağıda Samsun ve yakın çevresi ile ilgili olarak coğrafyacılar tarafından yapılmış ve Türk coğrafya literatüründe yer alan bu çalışmaların, başlıca özellikleri, isimleri ve yer aldıkları kaynaklar yazarların soyadına göre alfabetik sırayla verilmiştir.

2.1. Tezler

Samsun yöresi ile ilgili olarak coğrafya alanında ve coğrafyacılar tarafından 7'si doktora, 16'sı yüksek lisans olmak üzere toplam 23 tez yapılmıştır.

2.1.1. Doktora tezleri

Doktorada tezlerinin 2'si beşeri coğrafya, 5'i ise fiziki coğrafya alanındadır. Tezlerin 3'ü İstanbul Üniversitesi'nde, 2'si Ankara Üniversitesi'nde, 2'si de 19 Mayıs Üniversitesi'nde yapılmıştır. Erkal ve Özçağlar dışındaki araştırmacılar aynı zamanda 19 Mayıs Üniversitesi'nde görev yapmış olan akademisyenlerdir. 19 Mayıs Üniversitesi'nde yapılan tez sayısının 2 ile sınırlı kalması üniversite bünyesinde bulunan Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde bir süre açık bulunan Coğrafya doktora programının 2000'li yılların başında kapatılması ile ilgilidir. Böylece yüksek lisansını 19 Mayıs Üniversitesi'nde yapan araştırmacılar doktora için başka üniversitelere gitmek zorunda kalmışlar ve konularını da buldukları yerlerden seçtikleri için, Samsun yöresi ile ilgili derinlemesine yapılacak köklü araştırmaların da önü kesilmiştir. Doktora programı tekrar açıldığında Samsun ve çevresi ile ilgili olarak daha kapsamlı çalışmaların yapılacağına şüphe yoktur. Samsun yöresi ile ilgili olarak hazırlanan doktora çalışmaları aşağıda verilmiştir:

- AKTAŞ, H. (1992) **Orta Karadeniz Bölümünün (Yeşilirmak-Melet Suyu-Kelkit Vadisi Arası) Bitki Coğrafyası** İst. Üniv. Sos. Bil. Enst. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.
- ERKAL, T. (1991) **Çarşamba Ovası (Yeşilirmak Deltası) ve Çevresinin Jeomorfolojisi**, İst. Üniv. Dz. Bil. ve Coğ. Enst. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.
- ÖNER, E. (1990) **Samsun ve Çevresinin Fizikî Coğrafyası**, Ankara Üniv. Sos. Bil. Enst. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- ÖZÇAĞLAR, A. (1993) **Çarşamba Ovasında Arazi Kullanımı**, Ankara Üniv. Sos.Bil.Enst. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- ÖZLÜ. T. (2000) **Orta Karadeniz Bölgesinde Fenolojik Gözlemler ve Doğal Mevsimler**, OMÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Samsun.
- ŞAHİN, K. (1997) **Vezirköprü Yöresi ve Yakın Çevresinin Uygulamalı Fiziki Coğrafya Araştırmaları**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). OMÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- UZUNEMİNOĞLU, H.,(1992) **Samsun, Bir Uygulamalı Şehir Coğrafyası**. İst. Üniv.,Sos.Bil. Enst. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) İstanbul.

2.1.2. Yüksek lisans (master) tezleri

Samsun yöresi ile ilgili olarak 13'ü beşeri, 4'ü fiziki coğrafya alanında olmak üzere 17 yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. Bu tezlerin 4'ü İstanbul, 1'i Ankara, 12'si ise Samsun'da yapılmıştır. Bunlardan tez danışmanlığını yaptığımız ve G. Demir (Özgür) tarafından hazırlanan

Tekkeköy Şehir Coğrafyası isimli araştırma Tekkeköy Kaymakamlığı tarafından kitap olarak ayrıca yayınlanmıştır. Samsun yöresi ile ilgili olarak hazırlanan yüksek lisans çalışmaları aşağıda verilmiştir:

- AYLAR, F. (1996) **Değirmendere-I ile Engiz Çayı Arası Kıyı Kesiminin Jeomorfolojisi**, OMÜ Sos. Bil. Enst. (Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi), Samsun
- BABA, H. (2001) **Samsun-Tekkeköy Arası Sanayi Faaliyetleri**, Marmara Üniv. Eğitim Bil. Enst. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- BAHTİYAR, C. (1991) **Çınarlık Köyü'nde (Samsun) Arazi Kullanımı**, İ.Ü. Dz. Bil. ve Coğ. Enst. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- BİLGİ, M. (2002) **Kutlukent'te (Samsun) Arazi Kullanımı**, OMÜ, Sos. Bil. Enst. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun.
- ÇEKER, H. (2003) **Vezirköprü'de Şehir İçi Arazi Kullanımı**, OMÜ, Sos. Bil. Enst. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun.
- DEMİR, G., (2004) **Tekkeköy (Samsun) Şehir Coğrafyası**, OMÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Samsun.
- DÖŞ, M. (1998) **Kavak İlçe Merkezinde Şehir Fonksiyonlarının Gelişimi ve Samsun-Kavak İlişkileri**, OMÜ, Sos. Bil. Enst. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun.
- DÜŞÜNEN, S. (2000) **Kır Yerleşmelerinde Sosyo-Ekonomik Yapının Oluşmasında Coğrafi Çevre Şartlarının Etkisi Üzerine Bir Araştırma; Eynegazi ve Kuşçular Köyleri Örneği**, OMÜ, Sos. Bil. Enst. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun.
- GÜREL, K. (2006) **Çarşamba İlçe Merkezinde Şehir İçi Arazi Kullanımı**, OMÜ, Sos. Bil. Enst. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun.
- KAYA, N. (2006) **Yeşilkent'in (Samsun) Beşeri ve Ekonomik Etüdü**, OMÜ, Sos. Bil. Enst. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun.
- ÖZLÜ, T. (1995) **Samsun ve Yakın Çevresinin Coğrafi Yönden Hava Kirliliği**, OMÜ, Sos. Bil. Enst. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun.
- ŞAHİN, K.(1994) **Vezirköprü Yöresinin Zirai Faaliyetleri ve İklim Koşulları Arasındaki İlişkiler**, OMÜ, Üniv. Sos. Bil. Enst. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun.

- TOMAL, N. (1999) **Bafra Ovası'nda Kır Yerleşmeleri**, OMÜ, Sos. Bil. Enst. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun.
- UNCU, L. (1995) **Terme Çayı ile Kocamandere Havzalarında Fiziki Coğrafya Araştırmaları ve Doğal Çevre Sorunları**, Ankara Üniv. Sos. Bil. Enst. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara
- YAŞAR, O.(1993) **Derbent Barajı'nın Bafra Ovası Ziraat Hayatına Etkileri**, İ.Ü. Sos. Bil. Enst. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- YAŞAR, A. (1994) **Bafra'nın Şehir Coğrafyası**, İ.Ü. Sos. Bil. Enst. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- YILDIRIM, M., (1998) **Samsun Çevre Yolu**, OMÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Samsun.

2.2. Kitaplar

Samsun yöresi ile ilgili olarak coğrafya alanında yayınlanmış fazla kitap yoktur. Mevcut kitaplardan 3'ü Bafra yöresi ile ilgili, 1'i Alaçam ve batısı, 1 tanesi de Tekkeköy'le ilgilidir. 2006'da *Birinci'si*, 2007'de de *İkinci'si* yayınlanan *Geçmişten Geleceğe Samsun* kitapları serisi içinde yörenin coğrafyası ile ilgili olarak yapılan çalışmalara yer verilerek bu açık giderilmeye çalışılmaktadır. En kısa zamanda Samsun'u bütün coğrafi özellikleri ile tanıtan bir kitabın hazırlanması zorunluluk haline gelmiştir. Samsun yöresi ile ilgili olarak yayınlanan başlıca kitaplar aşağıda verilmiştir:

- AKKAN, E. (1970) **Bafra Burnu Delice Kavşağı Arasındaki Kızılırmak Vadisinin Jeomorfolojisi**, A.Ü. DTCF. Yay. No: 191. Ankara.
- KÖKSAL, A. (1972) **Bafra Ovası'nın Coğrafi Etüdü**, A.Ü. DTCF Yay. No:220, Ankara.
- ÖZGÜR, G. (2006) **Tekkeköy**, Tekkeköy Kaymakamlığı Yay., Samsun.
- UZUN, A. (1995) **Gerze-Alaçam Arası Kıyı Bölgesinin Jeomorfolojisi**, Öz Eğitim Yayın No: 3, ISBN No: 975-800402-6, Konya.
- YILMAZ, C. (2002) **Bafra Ovası'nın Beşerî ve İktisadî Coğrafyası**, Gündüz Eğitim Yayınları, ISBN 975 6859-28-8, Ankara.

2.3. Makaleler

Samsun yöresi ile ilgili olarak yayınlanan makale sayısı 60 olup, bunların ağırlıklı olarak 31'i beşerî coğrafya, 29'u da fizikî coğrafya alanındadır. Bu çalışmaların bir kısmı ulusal hakemli dergilerde, bir kısmı da ortak kitaplar ve diğer dergilerde yayınlanmıştır. Ayrıca Darkot'un (1966) İslam Ansiklopedisi için yazdığı *Canik* ve *Samsun* maddeleri de, bu yazıların büyük kısmının coğrafya ağırlıklı olması nedeniyle, kaynakçaya dahil

edilmiştir. Samsun yöresi ile ilgili olarak ülkemizde yayınlanan bu makalelerden (tespit edebildiklerimiz) aşağıda verilmiştir:

- AKENGİN, H. (2007) “*Kasabadan Şehre Geçiş Sürecine Bir Örnek: Engiz (Ondokuzmayıs / Samsun)*”, **Geçmişten Geleceğe Samsun (İkinci Kitap)**, (Yay. Haz. Cevdet Yılmaz), Samsun Büyükşehir Belediyesi Yay., Samsun (347-368).
- AKKAN, E. (1962) “*Kızılıрмаğın Aşağı Kesiminde Kayıkla Nakliyat*”, **A.Ü. DTCF Dergisi, Cilt: XX, Sayı: 3-4**, Ankara. (263-270).
- AKKAN, E. (1996) “*Şahinkaya Yarmavadisi*” A.Ü. DTCF, **Coğrafya Araştırmaları Dergisi, Sayı:1** Ankara, (271-296).
- AKTAŞ, H. (1994) “*İsfendiyar (Küre) Dağlarının Doğu Kesiminde Bitki Örtüsü İklim İlişkileri*”, **OMÜ Eğitim Fak. Dergisi, Sayı:9**, Samsun, (14-51).
- AKTAŞ, H. (1994) “*Orta Karadeniz Bölümünde (Yeşilirmak-Melet Suyu-Kelkit Vadisi Arası) Bitki Alanlarının Dağılışı*”, **Türk Coğ. Der. Sayı:29**, İstanbul, (347-358).
- AKTAŞ, H. (1996) “*İsfendiyar (Küre) Dağlarının Doğu Kesiminin Jeomorfolojisi ve Toprak Özellikleri*”, **Akademik Açı 1996/1**, Furkan Kitabevi Yay., Samsun, (142-159).
- AKTAŞ, H.(1996) “*İsfendiyar (Küre) Dağlarının Doğu Kesiminin Jeomorfolojisi ve Toprak Özellikleri*”, **Akademik Açı; 1996/1**, Furkan Kitabevi Yay., Samsun, (142-159).
- ALAGÖZ, C.A.(1966) “*Kızılıрмаğın Suyu*”, **A.Ü. DTCF Coğ. Arş. Dergisi, Sayı:1**, Ankara, (1-16).
- DARKOT, B. (1966) “*Canik*”, **İslâm Ansiklopedisi, Cilt:3**, MEB Yay., İst.
- DARKOT, B. (1966) “*Samsun*”, **İslâm Ansiklopedisi, Cilt:10**, MEB, Yay., İstanbul.
- DARKOT, B. (1993) “*Canik*”, **İslam Ansiklopedisi, Cilt: 3**, İstanbul, (25).
- DARKOT, B. (1993) “*Lâdik*”, **İslam Ansiklopedisi, Cilt: 7**, İstanbul (1-2).
- DARKOT, B. (1993) “*Samsun*”, **İslam Ansiklopedisi, Cilt: 10**, İstanbul (172–179).
- DARKOT, B. (1993) “*Vezirköprü*”, **İslam Ansiklopedisi, Cilt: 13**, İstanbul (324–325).
- ERKAL, T. (1993) “*Yeşilirmak Deltası ve Çevresinin Jeomorfolojisi*”, **Jeomorfoloji Dergisi, Sayı:20**, Ankara, (13-28).

- GÜRSOY, C.R. (1956) “Samsun Gerisinde Karadeniz İntikal İklimi”, A.Ü. **DTCF Dergisi, Cilt:8, Sayı:1-2**, Ankara, (113-129).
- İNANDIK, H. (1955-1956) “Sinop–Terme Arasındaki Kıyıların Morfolojik Etüdü-I”, **Türk Coğrafya Dergisi, Sayı:15-16**, İstanbul, (21-46).
- İNANDIK, H. (1957) “Sinop–Terme Arasındaki Kıyıların Morfolojik Etüdü-II”, **Türk Coğrafya Dergisi, Sayı:17**, İstanbul, (51-71).
- KÖKSAL, A. (1968) “Bafra Ovası İklimi Hakkında”, **Türk Coğrafya Dergisi, Sayı: 24-25**, İstanbul, (158-171).
- ÖNER, E. (1996) “Samsun ve Çevresinin Jeomorfolojisi”, Atatürk KDTYK **Coğrafya Araştırmaları Dergisi, Sayı: 4**, Ankara, (123-135).
- ÖZÇAĞLAR, A. (1994) “Çarşamba Ovası ve Yakın Çevresinde Araziden Faydalanma”, A.Ü. **Türkiye Coğrafyası Dergisi, Sayı:3**, Ankara, (93-128).
- ŞAHİN, K.(1995) "Lâdik-Hamamayağı Kaplıcası", 19 Mayıs Ün. **Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:10**, Samsun, (175-188).
- ŞAHİN, K.- UZUN, A., (2000), “Vezirköprü Yöresinin Doğal Turistik Çekicilikleri”, Ondokuz Mayıs Üniversitesi **Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi, Coğrafya Serisi, Sayı: 1**, Samsun, (47-58).
- ŞAHİN, K., (2001) “Samsun İlinde Bazı Hastalıkların Mevsimlere Bağlı Görülme Sıklığı”, **Türk Coğrafya Dergisi 37**, İstanbul, (133-157).
- ŞAHİN, K., (2002) “Çarşamba Ovasında Yer Altı Suyu”, **Türk Coğrafya Dergisi 38**, İstanbul, (59-83).
- ŞAHİN, K., (2002) “Çarşamba Ovası ve Yakın Çevresinde Sel Afeti (27 Mayıs 2000)”, **Türk Coğrafya Dergisi 39**, İstanbul, (79-97).
- ŞAHİN, K., (2004) “Samsun’da Halkın Hava Kirliliğine Bakışı”, **Ekoloji Dergisi, Sayı: 51**, İzmir, (7-12).
- ŞAHİN, K., (2006) “Karadeniz Kıyılarında ripplemark oluşumu ve bazı iklim elemanlarıyla ilişkisi: Atakum (Samsun) Örneği”, **Türk Coğrafya Dergisi : 44**, İstanbul, (33-43).
- TANOĞLU, A. (1944) “Samsun Şehri”, **4. Üniversite Haftası**, Samsun, İ.Ü.Yay. No:217, İstanbul, (44-71).
- TANOĞLU, A. (1944/b) “Samsun Limanı ve Hinterlandı”, **4. Üniversite Haftası**, Samsun, İ.Ü.Yay. No:217, İstanbul, (283-296).
- UNCU, L., (1997) “Simenlik Gölü Ekosistemi”. Ankara Üniversitesi, **Türkiye Coğrafyası Dergisi No. 6**, Ankara, (375-406).

- UZUN, A. (1995) “*Tekkeköy’de (Samsun) Mağara-Kale Yerleşmeleri*”, Atatürk Üniv. K. K. Eğitim Fakültesi, **Doğu Coğrafya Dergisi No:1**, Erzurum, (413-433).
- UZUN, A.(1993) "*Tekkeköy Çevresinde Kovuklu Çözülme Şekilleri*", 19 Mayıs Üniv. **Eğitim Fak. Der. Sayı:8**, Samsun, (291-304).
- UZUN, A.(1994) "*Tekkeköy'deki Mağara Yerleşmelerinin Turizm Açısından Önemi*", **1994 Turizm Yıllığı**, T.C. Kalkınma Bankası Yay., Ankara, (308-316).
- UZUN, A. (2000) “*Samsun’da Kıyı Yönetimi*”. **Türk Coğrafya Dergisi, No. 35** İstanbul, (51-68).
- UZUN, A., (2000), “*Samsun İlinin Başlıca Coğrafi Özellikleri*”, Ondokuz Mayıs Üniversitesi **Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi, Coğrafya Serisi, Sayı: 1**, Samsun, (81-105).
- UZUN, A. (2006) “*Samsun Deltaları ve Beklenen Değişmeler*”, **Geçmişten Geleceğe Samsun, (1. Kitap)**, (Editör: C. Yılmaz), Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Eğitim Hizmetleri Daire Başkanlığı Yay., Samsun, (541-548).
- UZUN, A. (2007) “*Samsun İlinin Başlıca Coğrafi Özellikleri*”, **Geçmişten Geleceğe Samsun (İkinci Kitap)**, (Yay. Haz. Cevdet Yılmaz), Samsun Büyükşehir Belediyesi Yay., Samsun (243-267).
- UZUN, A. (2007) “*Tekkeköy Mağaraları*”, **Geçmişten Geleceğe Samsun (İkinci Kitap)**, (Yay. Haz. Cevdet Yılmaz), Samsun Büyükşehir Belediyesi Yay., Samsun (369-376).
- UZUNEMİNOĞLU, H. (1992) “*1990 Genel Nüfus Sayımı ve Samsun İli Nüfusu*”, OMÜ **Eğitim Fak. Dergisi, Sayı:7**, Samsun, (279-284).
- UZUNEMİNOĞLU, H. (1993) "*Şehirlerin Alan Bakımından Genişlemesi ve Samsun Örneği*", 19 Mayıs Üniv. **Eğitim Fak. Dergisi, Sayı: 8**, Samsun, (273-290).
- UZUNEMİNOĞLU, H.(1994) "*Samsun'da Sanayi Faaliyetlerinin Dağılışı, Gelişme Alanları ve Başlıca Sorunları*", 19 Mayıs Üniv. **Eğitim Fak. Dergisi, Sayı:9**, Samsun, (261-292).
- YALÇINLAR, İ. (1951) “*Samsun Bölgesinin Bünyesi*”, İ.Ü. **Coğ. Enst. Dergisi, Sayı: 2**, İstanbul, (127-130).
- YALÇINLAR, İ. (1958) "*Samsun Bölgesinin Neojen ve Kuvaterner Kıyı Depoları*", İ.Ü. **Coğ. Enst. Dergisi, Sayı: 9**, İstanbul, (11-21).

- YAŞAR, O. (1994) “Kızılırmak Deltası’nda Su Ürünleri Potansiyeli ve Başlıca Meseleleri”, **Türk Coğrafya Dergisi**, Sayı: 29, İstanbul, (515-522).
- YAŞAR, O. (1995) "Bafra Ovası Projesi'nin Ova Ziraatinde Sağlayacağı Değişimler ve Alınması Gereken Önlemler Üzerine Coğrafi Bir Yaklaşım", **Türk Coğ. Der. Sayı: 30**, İstanbul, (435-447).
- YILMAZ, A. (2001) “Samsun Merkez İlçe Kırsal Alanında Seçilmiş Dört köyde Mevsimlik İşgücü Üzerine Bir Araştırma”, **Türk Coğrafya Dergisi 36**, İstanbul, (129-145).
- YILMAZ, A. (2004) “Samsun Kentinin Yeni Gelişme Alanları; Atakum, Atakent, Kurupelit”, **Türk Coğrafya Dergisi 42**, İstanbul, (59-72).
- YILMAZ, C. (1995) “Coğrafya Eğitiminde Arazi Tatbikatlarının Önemi ve Bir Uygulama Örneği”, **OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı:10, Samsun, (287–307).
- YILMAZ, C. (1996) “Sulama Amaçlı Baraj Suları Altında Kalan Tarım Alanları ve Derbent Barajı-Bafra Ovası Sulama Projesi”, **Akademik Açı 1996/2**, Samsun, (219–239).
- YILMAZ, C. (1997) “Bafra Çocuk İşçi Pazarı”, **Akademik Açı 1997/2**, Samsun, (103–127).
- YILMAZ, C. (2000) “Türkiye'nin Kır Potansiyelinin Değerlendirilmesine Bir Örnek: Süpürge Otu Üretimi ve (Çarşamba'da) Süpürgecilik”, **OMÜ Fen-Ed. Fak., Coğrafya Serisi**, Sayı:1 Samsun, (131–154).
- YILMAZ, C. (2006) “Samsun Semt Pazarları”, **Geçmişten Geleceğe Samsun, (1. Kitap)**, (Editör: C. Yılmaz), Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Eğitim Hizmetleri Daire Başkanlığı Yay., Samsun, (521-539).
- YILMAZ, C. (2007) “Samsun İl Nüfusunun Sosyo - Ekonomik Yapısı, Demografik Nitelikleri ve Coğrafi Dağılım Özellikleri ”, **Geçmişten Geleceğe Samsun (İkinci Kitap)**, (Yay. Haz. Cevdet Yılmaz), Samsun Büyükşehir Belediyesi Yay., Samsun (269-293).
- YILMAZ, C. (2007) “Samsun İlinde Nüfus Hareketleri”, **Geçmişten Geleceğe Samsun (İkinci Kitap)**, (Yay. Haz. Cevdet Yılmaz), Samsun Büyükşehir Belediyesi Yay., Samsun (295-322).
- YILMAZ, C. (2007) “Samsun Yöresi Coğrafya Araştırmaları”, **Geçmişten Geleceğe Samsun (İkinci Kitap)**, (Yay. Haz. Cevdet Yılmaz), Samsun Büyükşehir Belediyesi Yay., Samsun (377-390).
- ZAMAN, M., (2001). “Çarşamba Ovasında Çeltik Tarımı ”, **Doğu Coğrafya Dergisi 5**, Erzurum, (447-481).

- ZEYBEK, H.İ. (1998), “22 Mayıs 1998 Havza Sel-Taşkın Felaketi”, OMÜ **Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı: 11, Samsun, (157-164).
- ZEYBEK, H.İ. (2006) “Sosyo-Ekonomik Kriterlere Göre Samsun İlinin Karadeniz Coğrafi Bölgesi ve Türkiye’deki Yeri”, **Geçmişten Geleceğe Samsun, (1. Kitap)**, (Editör: C. Yılmaz), Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Eğitim Hizmetleri Daire Başkanlığı Yay., Samsun, (503-520).
- ZEYBEK, H.İ. (2007) “Samsun İlinde Meydana Gelen Doğal Afetler ve Etkileri”, **Geçmişten Geleceğe Samsun (İkinci Kitap)**, (Yay. Haz. C.Yılmaz), Samsun Büyükşehir Belediyesi Yay., Samsun (323-346).

2.4. Bildiriler

Çeşitli ulusal ve uluslar arası bilimsel toplantı, sempozyum ve kongrelerde Samsun yöresi ile ilgili olarak coğrafyacılar tarafından sunulan ve bildiri kitaplarında basılan (tespit edebildiğimiz) başlıca eserler aşağıda verilmiştir. Bunların 4’ü beşeri, 3’ü ise fizikî coğrafya ağırlıklı olup toplam 7 adettir.

- ŞAHİN, K.-YILMAZ, A. (2002) “Kunduz Dağı’nın (Vezirköprü-Samsun) Turizm Potansiyeli ve Değerlendirilmesi”, **Türkiye Dağları I. Ulusal Sempozyumu**, Orman Bakanlığı Yayın No:183, Ankara, (596-599).
- ŞAHİN, K., (2003) “Samsun Kenti Batısında (Atakuum-Atakent) Deniz ve Kıyı Kirliliği”, **Sırrı Erinç Sempozyumu** (11-13 Eylül 2003), İ.Ü. Coğrafya Böl. Yay., İstanbul, (326-331).
- UZUN, A. (2005) “Samsun İli Kıyılarında Antropojenik Değişmeler”, İstanbul Teknik Üniversitesi, Avrasya Yerbilimleri Enstitüsü, 02-05 Haziran 2005, **TUQUA Türkiye Kuvaterner Sempozyumu V**, İstanbul, (183-190).
- UZUN, A. (2007) “Havza (Samsun) Yöresinin Morfotektonik Özellikleri ve Deprem”, Karadeniz Sivil Toplum Örgütleri Birliği (KASTOB) **Karadeniz Sempozyumu**, 21 Mayıs 2006, Havza.
- YILMAZ, C. (1998) “Batı Avrupa’da Kent İçi Ulaşımında Bisiklet Yollarının Önemi ve Türkiye’de Samsun Şehri İçin Bir Uygulama Önerisi”, **Metropolitan Alanlar Planlama Sorunları**, (Editör: Hüseyin Cengiz), Yıldız Teknik Üniversitesi Yayın No: MF. ŞBP.-99.005, İstanbul, (241–250).
- YILMAZ, C. (2005) “Kızılırmak Deltasında Meydana Gelen Erozyonun Coğrafi Analizi”, **TURQUA - Türkiye Kuvaterner Sempozyumu V**, Bildiriler Kitabı, (Editörler: O. Tüysüz - M. K. Erturaç), İstanbul

Teknik Üniversitesi, Avrasya Yerbilimleri Enstitüsü Yayını, İstanbul, (227–234).

YILMAZ, C. (2006) “*Dünyada ve Türkiye’de Kaplıca Turizmi ve Havza Kaplıcaları*”, Karadeniz Sivil Toplum Örgütleri Birliği (KASTOB) **Karadeniz Sempozyumu**, 21 Mayıs 2006, Havza.

Sonuç ve öneriler

Samsun yöresi ile ilgili olarak yapılan coğrafi çalışmaları tespit etmek ve bunları ilgililere tanıtmak amacıyla hazırlanmış bulunan bu araştırmadan elde edilen en önemli sonuç, Samsun yöresinin ülkemizin üzerinde en az araştırma yapılan sahalarından birisi olduğudur. Bu araştırma eksikliği 19 Mayıs Üniversitesi’nin kuruluşunun fazla eski olmaması ve bu alanda henüz yeterli araştırma yapamamış olması yanı sıra, yerel yönetimlerin bilimsel çalışmalara karşı (destek anlamında) duyarsızlığından da kaynaklanmış olabilir.

Yapılan araştırmalar genellikle Samsun şehri ve yakın çevresi ile Çarşamba ve Bafra ovaları üzerine yoğunlaşmıştır. Yapılan çalışmaların bir kısmı daha çok bilimsel gayelerle hazırlanmış, doğrudan Samsun ilinin gelişme ve kalkınmasına katkı sağlayacak türde olmayan araştırmalar olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalarda dikkat çeken bir diğer husus ise mevcut durumu tespitin ötesine geçilememiş, ileriye dönük herhangi bir önerinin getirilmemiş olmasıdır. Bu durum, metin içinde de ifade edildiği gibi, üniversite bünyesinde coğrafya doktora programlarının kapalı olması nedeniyle derinlemesine ve uzun süreli araştırmaların yapılamayışından kaynaklanmaktadır.

Öneriler

1. belli aralıklarla *Samsun Coğrafya Meslek Haftası* ve *Uluslararası Samsun Kongresi* gibi coğrafya yanında diğer bilim dalların da kapsayacak şekilde kongre ve sempozyumlar düzenlenmeli ve bunlar belli aralıklarla tekrar edilmelidir.

Bunlar ulusal ölçekte değil, ilçeler düzeyinde yerel ölçekte de yapılabilir. Böylece bilim adamlarının dikkati bu bölgeye, Samsun’a çekilmiş olacaktır. Kongre ve sempozyumlarda sunulan bildiriler ile Samsun’la ilgili olarak çeşitli dergilerde yayınlanmış makaleler “*Samsun Yıllığı*” vb. isimler altında yayınlanacak ortak kitaplarda toplanarak ilgililerin bu bilgilerden haberdar olması sağlanmalıdır. Yine bu bilgiler İnternet ortamında valilik, kaymakamlık veya belediyelerin sitelerinde sürekli açık tutulmalıdır. Böylece hangi konularda bilgi olduğu ve hangi sahalarda bilgi eksikliği olduğu görüleceği için gereksiz yere konu tekrarları olamayacak, mevcut bilgilerin üzerine daha fazlası ve daha iyisinin konulmasının önü açılmış olacaktır.

2. Bilindiği gibi ülkemizde üniversiteler ile onların buldukları yerlerin idarî, iktisadî ve sosyal kesimleri arasında arzu edilen diyalog bir türlü kurulamamaktadır. Bunun acı bir sonucu olarak bugün üniversitelerimizde yapılan birçok araştırma sadece araştırma yapan kişinin akademik kariyer almasına yaramakta, yine yapılan tezlerin çok büyük bir kısmı YÖK arşivi veya ilgili üniversitenin kütüphanesindeki tozlu raflarda unutulup gitmektedir. Bu durum bir yandan kalkınma çabası içinde olan, diğer yandan ise, eğitim ve bilime yeterli miktarda malî destek bulmada zorlanan ülkemiz için büyük bir israftır. Bu durum aynı zamanda ısrarla araştırma eksikliğinden ve elde yeterli veri olmadığından yakınan idarî makamlarda bulunan kişilerin içinde buldukları çelişkiyi yansıtmaları açısından da düşündürücüdür. Bunun ortadan kalkması için ilgili kurum ve kuruluşlar (örneğin, valilik, kaymakamlık ve belediyeler) buldukları çevrede ihtiyaç duydukları araştırmaları tespit ederek üniversitelere bildirmeli ve yapılacak araştırmalar bu talebe göre şekillenmelidir. Samsun'un ihtiyaç duyduğu bilgi ve veriler için 19 Mayıs Üniversitesi bunu yapabilecek ve ihtiyaçlara cevap verebilecek durumdadır. Özellikle üniversite bünyesinde uzmanlık alanlarına göre araştırma merkezleri kurularak ihtiyaç duyulan araştırmalar bu merkezlere sipariş edilmeli ve yaptırılmalıdır.

3. Ülkemizde hızlı bir iç göç trafiği yaşanmakta, köyler boşalmakta, şehirler ise baş edemeyecekleri kadar büyük insan yığınları ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu durum Samsun'un ilçe ve köylerinde de görülmektedir. Bu nedenle, *her yerin kendine has bir potansiyeli olduğu* varsayımından yola çıkılarak mikro ölçekte bu potansiyeli ortaya çıkaracak projelere öncelik verilmelidir. Yörelere bazında *gelir gider dengesi* gözetilmelidir. *Geliri giderinden fazla olan yerlerin göç alacağı, geliri giderinden az olan yerlerin ise göç vereceği* gerçeğinden yola çıkılarak, öncelik her bir yöre için gelir arttırıcı öneriler getiren ve uygulama imkânı bulunan projelere verilmeli, bu tür araştırmalar teşvik edilmeli ve bunlara maddî ve manevî destek sağlanmalıdır. Yapılan araştırmalar sonunda gelişme potansiyeli olmadığı görülen yörelere gereksiz yere yatırım teşvikleri verilerek ulusal sermaye heba edilmemeli, buna karşılık potansiyeli olan yerlere ise her türlü destek verilerek buraların önü açılmalıdır. Böylece daha dengeli ve bilimsel temele oturan bir kalkınma modeli ortaya çıkacaktır.